

Oponentský posudek k disertační práci JUDr. Heleny Opatové Úprava extradičního řízení v mezinárodním právu

V nadpise uvedená disertační práce se zabývá zajímavým tématem, které v české právní nauce dosud nebylo v takové míře komplexnosti zpracováno. Velmi šťastnou okolností je fakt, že téma práce plně odpovídá autorčinu praktickému odbornému zaměření – její práci na mezinárodním odboru trestním Ministerstva spravedlnosti, což jí umožňuje vnímat zkoumané otázky i z praktické stránky.

Předkládaná disertační práce splňuje formální požadavky kladené na disertační práci. Svým rozsahem tyto požadavky podstatně přesahuje, je vybavena rozsáhlým a kvalitně zpracovaným poznámkovým aparátem a z hlediska formy jí lze stěží něco vytknout, snad jen občasnou terminologickou nekázeň. Např. na str. 10 je jako jeden ze tří klíčových pojmů vydávacího řízení prezentován pojem „vyžádaná osoba“. Narozdíl od dalších dvou pojmů (dožadující stát, dožádaný stát) zde není tento pojem definován a není ani samotnou autorkou dodržován, když ještě na téže straně se uvádí též pojem „žádaná osoba“, který se často objevuje i v dalších částech práce, nebo pojem „osoba, o jejíž vydání jde“. Na str. 52 se hovoří o „justiční spolupráci ve věcech trestních v širším smyslu“, na str. 54 pak o „mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních v širším smyslu“, ač na str. 1 byl vymezen pouze pojem (horizontální) „mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních“ bez rozlišení užšího a širšího smyslu, který se zde (jako obvykle) rozlišuje jen u pojmu „právní pomoc“. Pouze výjimečně se v práci objevují chyby v psaní (viz např. na str. 113 dvojí zmínku o Tuvalu či na konci str. 115 a začátku str. 116 nenavazující věty „Zatímco Záznam případu ...“ a „Na druhou stranu ...“).

Není pochyb o tom, že autorka pečlivě pracovala s velkým množstvím především zahraničních zdrojů a že je skvělou znalkyní institutu extradice. Práce je logicky a přehledně členěna, zvolené téma bylo autorkou zpracováno uceleně a podrobně. Za mimořádně přínosnou považuji zejména pasáž věnovanou historickému vývoji. Nicméně při vědomí toho, že oponentský posudek má autora spíše (konstruktivně) kritizovat než oslavovat a nabízet jiné úhly pohledu, lze uvést následující připomínky.

Snaha nastínit v úvodu práce (první odstavec na str. 1) alespoň rámcově pojem „extradice“ působí poněkud rozpačitě. Vymezení tohoto pojmu je věnována celá navazující kapitola 1, které tento rámcový nástin v úvodu ne zcela odpovídá (v úvodu je extradice pojímána jako jedna z forem horizontální mezinárodní justiční spolupráce, zatímco v kapitole 1 na str. 9, kde je narozdíl od úvodu vysvětleno, co se horizontální spoluprací rozumí, se rozlišuje extradice horizontální i vertikální). Také pojem „mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních“ by bylo možné definovat lépe, než jak bylo učiněno v úvodu práce (některé její formy jsou zde blíže specifikovány, např. právní pomoc v užším smyslu, jiné nikoli, předávání odsouzených osob by mělo spadat pod uznávání a výkon rozhodnutí apod.).

Pokud jde o kapitolu 1 nazvanou „Pojem extradice“, pro vymezení pojmu „extradice“ v moderní právní teorii zvolila autorka odkaz na definici z publikace Fenyk, J., Ondruš, R.: Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy, Praha, Linde, 1997, str. 49. Tato definice je však pouze mírně upravenou verzí definice z publikace Kamlach, M., Repík, B.: Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení, Praha, Panorama, 1990, str. 51, na kterou prvně uvedená publikace odkazuje. Pojem „předání“ (*surrender*) je podle kapitoly 1 (viz str. 10 a 11) používán namísto pojmu „extradice“ (*extradition*) k označení postupu předání osoby mezi subjekty s nestejným postavením. Naproti tomu podle str. 149 označuje tento pojem samotné technické provedení povoleného vydání osoby. Opomenuto zůstalo, že pojem „předání“ označuje též postup předání na základě evropského zatýkacího rozkazu mezi členskými státy Evropské unie, tedy mezi subjekty se stejným postavením. Je škoda, že v kapitole 1 autorka nevysvětluje, kam řadí předávání osob na základě evropského zatýkacího rozkazu (forma extradice, nebo její alternativa?), ačkoli např. u dočasného předání či průvozu se úpravou evropského zatýkacího rozkazu zabývá; v tomto směru tak zůstává alespoň zmínka v rámci historického přehledu na str. 37 v tom smyslu, že předání na základě evropského zatýkacího rozkazu je jiná, efektivnější metoda vydávání osob.

V kapitole 3 na str. 38 jsou z norem mezinárodního práva veřejného jakožto pramenů právní úpravy extradice uvedeny pouze mezinárodní smlouvy. Bylo by vhodné, kdyby se autorka vyjádřila též k tomu, zda podle jejího názoru existují také nějaké obyčejové normy mezinárodního práva upravující extradici. V téže kapitole postrádám na str. 45 a 46 u regionálních smluv v rámci Beneluxu a pobaltských států zmínku o „nahrazení“ evropským zatýkacím rozkazem (totéž dále na str. 61 a 62 u dvoustranných smluv mezi Českou republikou a Rakouskem a Českou republikou a Německem), u smluv sjednaných v rámci Evropské unie zmínku o tom, zda, které a kdy vstoupily v platnost, u smluv mezi Evropskou unií a USA a Evropskou unií a Norskem a Islandem zmínku o povaze těchto smluv (předpokládají přijetí prováděcích smluv v případě USA, resp. vnitrostátní prováděcí úpravy v případě Norska a Islandu), na str. 58 pak zmínku o tom, že severský zatýkací rozkaz se uplatňuje i vůči Švédsku. Bylo by též vhodné, kdyby autorka vysvětlila, co se rozumí „nahrazením“ mezinárodních smluv podle čl. 28 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání (na str. 57 nebo dále na str. 89 se hovoří o pozbytí platnosti, zatímco na str. 61 o pouhé přednosti Evropské úmluvy o vydávání). Stejný pojem je použit též v čl. 31 odst. 1 Rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy; v této souvislosti vyvolává text na str. 59 dojem, že k tomuto „nahrazení“ mezinárodních smluv o vydávání evropským zatýkacím rozkazem došlo mezi všemi členskými státy Evropské unie k 1. 1. 2004, což neodpovídá skutečnosti.

Co se týče kapitoly 4, u Eurojustu na str. 73 by bylo vhodné uvést též informaci o novém Nařízení (EU) 2018/1727 ze 14. 11. 2018, byť se použitelným stalo až 12. 12. 2019, tedy po odevzdání práce. Kolegium Eurojustu není tvořeno výlučně státními zástupci. U Evropské justiční sítě stojí za zmínku též její webové stránky (podobně jako u Hemisférické sítě pro spolupráci v trestních věcech – srov. str. 78). U Schengenského informačního systému bych uvítal stručnou informaci o výhodách oproti systému Interpolu.

V souvislosti s kapitolou 8, kde autorka referuje o rozsudku Soudního dvora Evropské unie z 6. 9. 2016 ve věci C-182/15 *Alexej Petruhhin*, by bylo vhodné, kdyby autorka reflektovala též závěry navazujícího rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-191/16 *Romano Piscioti* (viz zejména výrok a odstavce 53 až 55 odůvodnění).

V kapitole 11 na str. 156 autorka uvádí výčet států, které uplatňují při předání na základě evropského zatýkacího rozkazu podmínku vrácení vlastních státních příslušníků, přičemž vychází z materiálu britské Korunní prokuratury (viz poznámku pod čarou č. 492). Tuto podmínku nicméně uplatňuje např. i Česká republika [srov. § 203 odst. 6 a § 205 odst. 2 písm. a) zákona č. 104/2013 Sb.] a s ohledem na závěry rozsudku Soudního dvora Evropské unie z 5. 9. 2012 ve věci C-42/11 *Joao Pedro Lopes Da Silva Jorge* by se měla vztahovat i na občany jiných členských států Evropské unie s trvalým pobytem (či obdobnou vazbou) na území předávajícího státu. Zmínka o čl. 18 Rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy na str. 157 může budít dojem, že u předání na základě evropského zatýkacího rozkazu dochází k dočasnému předání (pouze) před rozhodnutím o předání. Ve skutečnosti je zde dočasné předání možné před rozhodnutím o předání (na základě zmiňovaného ustanovení) i po rozhodnutí o předání (na základě čl. 24 odst. 2 uvedeného rámcového rozhodnutí).

Pokud jde o kapitolu 13 o zásadě speciality, mám jisté pochyby o správnosti prezentace některých ustanovení mezinárodních smluv na str. 166. Např. v čl. 14 odst. 2 písm. b) Evropské úmluvy o vydávání se nehovoří o dobrovolném návratu, ale jen o návratu (srov. též výklad v usnesení Ústavního soudu ze 7. 8. 2018 sp. zn. I. ÚS 4199/16). Podle čl. 30 odst. 3 dvoustranné smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou z roku 1992 ve znění protokolu z roku 2012 se zásada speciality u předání na základě evropského zatýkacího rozkazu uplatní nejen na občany předávajícího státu, ale též v případě, že tak rozhodne vykonávající justiční orgán. V kapitole 13 též nesouhlasím s prvním odstavcem na str. 168, kde se hovoří o žádosti o rozšíření vydání obdržené v průběhu odložení vydání. Účinky zásady speciality se totiž, jak se správně uvádí na str. 164, projevují až po realizaci vydání, a proto by v průběhu odložení vydání měl dožadující stát žádat nikoli o rozšíření vydání, ale o vydání pro další skutek, jak je správně uvedeno na str. 154.

Závěru lze vytknout, že postrádá více syntetických úvah, autorka zde převážně popisuje, co a jak v předchozích částech zpracovala. Na obranu autorky je však třeba uvést, že zvolené téma mnoho intelektuálních výzev, pokud jde o shrnující a hodnotící úvahy, nepřipouští a přínos práce tak spočívá zejména v rozsáhlém a přehledném zmapování oblasti, která dosud stála spíše stranou zájmu, přičemž dílčí hodnotící úvahy se v práci objevují průběžně. V této části bych ovšem polemizoval s názorem autorky na str. 178, že zásada speciality řadí do materiálních aspektů extradice (srov. Kamlach, M., Repík, B.: *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*, Praha, Panorama, 1990, str. 57 a 75 a n.) a s jejím závěrem na str. 180, že z hlediska dožadujícího státu nejsou důležité materiální aspekty extradice (připouštím, že formální aspekty jsou neméně důležité než materiální aspekty).

Lze shrnout, že přes uvedené připomínky klady jednoznačně převažují a jedná se o zdařilou disertační práci, jejímž prostřednictvím autorka prokázala schopnost samostatné vědecké práce. Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.

V Brně dne 3. 3. 2020

JUDr. Přemysl Polák, Ph.D.